

## ***Neervallen (derde statie)***

**Zondag ‘Roept hij mij aan...’ 14 februari 2016**

**Regenboogkerk – Hilversum**

**Voorganger:** ds. Jurjen Zeilstra

**Schriftlezing Oude Testament:** Psalm 91

**Tekst:** Jan Siebelink, *Knielen op een bed violen*, 169-170.

**Schriftlezing Evangelie:** Lucas 4, 1-14

### **Overdenking**

Waar gaat het ten diepste over als Jezus door de duivel wordt verzocht? Die vraag is niet zo eenvoudig te beantwoorden. Dat wij ons de duivel eigenlijk niet zo concreet kunnen voorstellen als hij hier door de evangelist wordt opgevoerd, maakt het er niet gemakkelijker op. En toch is de verzoeking in de woestijn een verhaal dat door drie van de vier evangelisten nadrukkelijk vlak voor het begin van het optreden van Jezus in het openbaar wordt geplaatst. Die plaatsing alleen al wijst erop dat hier een uiterst belangrijke sleutel op tafel wordt gelegd voor de lezers om te beseffen waar het met Jezus Christus om draait.

Daarbij valt op dat in het oudste, kortste en eenvoudigste evangelie, dat is dat van Marcus, eigenlijk niets gezegd wordt over de inhoud van de verleidingen. Het zijn Matteüs en Lucas die in drie verschillende vormen duidelijk maken waarin de beproeving bestaat. Wij weten dus helemaal niet precies hoe Jezus zijn tijd van voorbereiding in de wildernis heeft beleefd. Maar in de vroege kerk heeft men er wel over nagedacht wat er gebeurd zou kunnen zijn. En de weg die Jezus vervolgens is gegaan heeft men herkenbaar willen maken in dit moment. Jezus komt in de verleiding van stenen brood te maken, in aanbidding neer te vallen voor de duivel,<sup>1</sup> en van de tempel af te springen (volgorde Lucas). Telkens gaat het over een forceren van het heilige, op zo'n manier dat het tegendeel van het heilige het gevolg zal zijn. Wij doen er goed aan de afwijzing van Jezus van de voorstellen van de duivel niet te verstaan als eenvoudige gebeurtenissen die zich simpelweg en letterlijk op een bepaalde plaats zouden hebben afgespeeld. Wat Lucas en Matteüs ons schetsen zijn de afgewezen wegen die zich aandienen aan Jezus om zijn woorden over God te laden met betekenis.

Jezus ziet beslist af van deze valse wegen, die dus aan de duivel worden toegeschreven. Hij weigert mensen aan zich te binden door als een tovenaars hun honger te stillen.<sup>2</sup> Hij ziet af van de verering van de kracht die zich tegenover God opstelt en die zich manifesteert in de gewelddadig dwingende machten der aarde. Wij kennen ze maar al te goed. Jezus verzet zich tegen de sensationele vertolking van het Godsvertrouwen zoals zich dit heeft laten verwoorden in Psalm 91. Daar in die prachtige psalm doet een bidder in nood een beroep op Gods bescherming. Neer te vallen op aarde, betekent nog altijd vallen in Gods liefdevolle Vaderhand. Met dat Godsvertrouwen is niets mis. Sterker dit vallen zal Christus werkelijk

---

<sup>1</sup> Het woord hier gebruikt voor 'in aanbidding neervallen' is 'proskunèse'. Cf. preek van 27 december 2015.

<sup>2</sup> Merkwaardig genoeg is contrast tot de verhalen van wonderbaarlijke spijsvermenigvuldiging, vgl. Matteüs 14, 13-21 en 15, 32-39; Marcus 6, 30-44 en 8, 1-9; Lukas 9, 10-17 en Johannes 6, 1-14.

overkomen. Waar wel iets heel erg mis mee is, dat is de valsheid die zich manifesteert wanneer een mens daarmee op mensen indruk wil maken. Met Godsvertrouwen is niets mis, maar wel met zelfmoordterroristen die onder het aanroepen van Allah over lijken gaan.

Het heilige fascineert. Maar het doet ook huiveren.<sup>3</sup> Het verlangen naar het heilige op zichzelf zie ik als authentiek. Maar een mens die oprecht naar God verlangt, wordt bescheiden, want die beseft ten diepste altijd boven zijn of haar macht te grijpen. Immers, wie 'God' zegt, die heeft zich al onttrokken aan het dagelijks taalgebruik. Wie 'God' zegt gaat dingen zeggen die aanspraak maken op een niet voor de hand liggende dimensie van het leven. Wie bidt, richt zich per definitief niet tot een mens. Wie aanbidt, geeft eer, maar niet aan de mensen. Wie de lofzang zingt, creëert bewust een vacuüm in de menselijke wereld van belangen.

Het heilige dat wordt gezocht kan nog altijd een bron zijn van de ethiek. Zeker, samengekomen in Gods naam leren wij wat goed is en wat kwaad. Maar nooit zal het heilige samenvallen met ethiek. Nooit zal het heilige uitputtend uiteen getrokken kunnen worden in richtlijnen, regels en voorschriften, niet zolang het heilig is. Het heilige is ontzagwekkend, omwille van zichzelf. het wordt beleefd in een geestelijke ruimte, onttrokken aan de taal van alledag.

In een wereld die aan elkaar hangt van macht en geweld, nuttigheidsdenken en handigheden is dit heilige ver te zoeken. Zoveel is er in de wereld dat zich opdringt als zijnde heilig, maar het verkeert in zijn tegendeel. Terreur in naam van God staat in werkelijkheid in het teken van de duivel. De verafging van het eigenbelang doet steeds weer afbreuk aan ieder eenheidsstreven gericht op de bestendiging van waarden op de lange termijn. Zo heeft, bijvoorbeeld, een Europese eenheid, louter gebouwd op landen die er op korte termijn aan willen verdienen, geen enkele toekomst.

Wat mag een mens dan van God in deze wereld verwachten? Inspiratie, aanraking, bescherming, redding? Soms kan het verlangen zo groot zijn dat het hele leven in dienst komt te staan van dat ene. Een mens met zo'n verlangen komen we tegen in het boek van Jan Siebelink.<sup>4</sup> De hoofdpersoon is in zijn jeugd geestelijk verwond en leeft met een trauma. Tegelijk hunkert hij naar God, louter om God. Ik weet dat er mensen zijn die dit een dwaas en verachtelijk verlangen vinden. Anderen zullen het wantrouwen vanwege de op de spits gedreven bevindelijkheid en niet kunnen aannemen dat er iets moois in schuil kan gaan. Zij kijken er in wezen op neer. Dat doe ik niet. Ik heb respect voor Godzoekers, ook al kunnen zij schijnbaar hopeloos met zichzelf en met hun omgeving overhoop liggen. Het zoeken naar God dat pas tot rust kan komen als een mens diep van binnen ervaart dat het God is die jou zoekt, dat is een heilig zoeken. Dat is mystiek.

Overigens moeten er vele mensen zijn die, al zouden zij dit op de wijze waarop dit er in het boek aan toe gaat, zelf zo nooit doen, gefascineerd zijn door dit rusteloos bezig zijn met God en zijn genade. Anders zou dit verhaal nooit zo'n grote aantrekkingskracht hebben gehad. Dat het ondertussen geen ongevaarlijke zoektocht is, zal iedereen met me eens zijn. Er zijn figuren die misbruik maken van het Godsverlangen. Ook kan een mens zichzelf misleiden. Het verlangen naar het heilige kan gruwelijk ontsporen. Nieuwe slachtoffers kunnen worden gemaakt. Is de heilige die wordt gezocht werkelijk de Ene, die Mozes riep, die Israël bevrijdde en die Jezus heeft opgericht? Of vergissen wij ons maar al te gauw en vereren wij

---

<sup>3</sup> Cf. Otto, R., *Het heilige. Over het irrationele in de idee van het goddelijke en de verhouding ervan tot het rationele*, vert., J.W. Dippel, Amsterdam 1928.

<sup>4</sup> Siebelink, J., *Knielen op een bed violen*, Amsterdam 2005.

tenslotte in onze waan Gods tegenstander? Is het onze zwakheid die maakt dat wij het heilige in de godsdienst zoeken? Zoeken wij in onze wanhoop en kwetsbaarheid een absoluut houvast dat helemaal niet bestaat?

Zo stel ik mij voor dat er te midden van gewelddadige schurken die de godsdienst misbruiken, toch in zo'n ISIS-kamp ook jongens en meisjes moeten rondlopen die echt van God houden. Vreselijk om te bedenken, dat je in je zoektocht naar God, in de verkeerde handen kunt vallen, maar het is zo. Ik hoop en bid dat er dan toch momenten zullen komen waarin deze mensen zullen beseffen dat God niet geëerd kan zijn met gruweldaden.

In de derde statie van de kruisweg is het dat Jezus valt. Je zou kunnen zeggen dat hij onder het gewicht van de godsdienst bezwijkt. Natuurlijk, het is de houten kruisbalk die op zijn schouders drukt. Maar in wezen zijn het al die verwachtingen en de ontsparingen daarvan, die het beeld van de zwoegende Christus diepgaand hebben beïnvloed.

De oprechte Godservaring kan tenslotte niet zonder de vertaling in nabijheid tussen de mensen. Jezus zocht de eenzaamheid, maar daar bleef het niet bij. Telkens zullen wij zien dat hij na zijn moment met God weer teruggaat naar de mensen. Dat is zo na zijn verzoeking in de woestijn, na zijn moment van eenzaamheid, na de verheerlijking op de berg en na het gebed in Getsemane.<sup>5</sup> Zelfbewust gaat Jezus tussen de mensen staan, ook als dit betekent dat de dood op zijn weg komt. Het kan in deze wereld nodig zijn een terugtrekkende beweging te maken als je God niet wilt kwijtraken. Maar tenslotte moet je toch weer naar de mensen, want daar wordt Gods liefde geloofd, belichaamd, gestorven en geleefd.

Het boek van Jan Siebelink had een afschuwelijk boek kunnen zijn. In de ogen van sommigen is dat ook zo. Ik ken mensen, die kwamen er niet doorheen. Het boek wordt voor mij gered door de liefde tussen de hoofdpersonen Hans en Margje. Ook al ontspoot het zoeken van Hans naar God, zijn vrouw blijft van hem houden, dwars door alles heen. Zo groot is de kracht van de liefde.

### **Uitzending en zegen**

Weet het gezegende mensen te zijn. U bent gezegend met een God die ernaar verlangt te worden aangeroepen door mensen. Als wij vallen, dan is hij het die ons opvangt. Als wij opstaan, dan is deze God het die ons zendt tot elkaar.

De genade van onze Heer Jezus Christus,  
de liefde van God,  
de gemeenschap van de Heilige Geest,  
is met jullie allen.

---

<sup>5</sup> Resp. Lukas 4, 1-13; 4, 42-44; 9, 37-43a; 22, 39-46.